

Vergaderjaar 2019–2020

32 820

Nieuwe visie cultuurbeleid

Nr. 374 HERDRUK¹

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 3 juli 2020

Op 12 december 2019 is aan uw Kamer een brief gestuurd over het tentoonstellen van het *Plakkaat van Verlatinghe*, de *Unie van Utrecht* en de *Apologie van Willem van Oranje*.² Deze drie documenten kunnen worden beschouwd als sleutelstukken van de Nederlandse geschiedenis en verdienen bijzondere aandacht. Bij deze informeer ik u zoals beloofd over de voortgang en de verdere uitwerking van de plannen voor de langere termijn.

Tentoonstelling

Gezien de Coronacrisis heeft de realisatie van de nieuwe vaste opstelling in het Nationaal Archief enige vertraging opgelopen. Hiervoor heb ik alle begrip. In november 2020 zal in het Nationaal Archief de nieuwe vaste presentatie met als overkoepelend thema *Opstand en Vrijheid* openen. De presentatie zal voor iedereen zeven dagen per week gratis toegankelijk zijn. De tentoonstelling zal verschillende momenten uit de Nederlandse geschiedenis belichten waarin mensen in opstand kwamen om de vrijheden die wij nu als vanzelfsprekend ervaren te bevechten. Het *Plakkaat van Verlatinghe* en de *Unie van Utrecht* zullen worden vergezeld door een afwisselende selectie archiefstukken uit de rijke collectie van het Nationaal Archief. Het wisselen van de stukken is gezien hun kwetsbaarheid noodzakelijk. De *Unie van Utrecht* en het *Plakkaat van Verlatinghe* zullen om die reden na de opening worden vervangen door facsimile's. Dit biedt de mogelijkheid om de documenten, zonder dat zij schade oplopen, permanent onder de aandacht van het publiek te brengen. De originelen zullen bij speciale gelegenheden uit het archief worden gehaald.

¹ I.v.m. correctie in de aanhef.

² *Tentoonstellen «Geboortepapieren van Nederland»*, Kamerstuk 32 820, nr. 328.

Het Nationaal Archief heeft er, na raadpleging van verschillende historici, voor gekozen om de *Apologie van Willem van Oranje* niet op te nemen in de nieuwe presentatie. Het betreft namelijk een ander soort document. De *Unie van Utrecht* en het *Plakkaat van Verlatinghe* kunnen worden beschouwd als documenten van officiële organen. De *Unie van Utrecht* is een staatkundig verdrag tussen onafhankelijke gewesten en het *Plakkaat van Verlatinghe* is een gelegenheidsdocument waarin de Staten-Generaal de Spaanse Koning afzweert. De *Apologie van Willem van Oranje* is daarentegen een propagandageschrift, waarin Willem van Oranje reageert op zijn vogelvrijverklaring door de Koning van Spanje. Daarnaast maakt het document geen onderdeel uit van de collectie van het Nationaal Archief. Het is de eigen verantwoordelijkheid van het Nationaal Archief om presentaties vorm te geven en het archief is daarin onafhankelijk binnen de gestelde kaders van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Archiefwet. Ik ben van mening dat de presentatie *Opstand en Vrijheid* een aansprekend en betekenisvol historisch beeld zal schetsen van hetgeen Nederland maakt tot wat het vandaag de dag is en ondersteun de weloverwogen keuzes van het Nationaal Archief.

Versterking publieksfunctie Nationaal Archief

In mijn brief van 12 december 2019 schrijf ik dat ik de publieksfunctie van het Nationaal Archief verder wil versterken. Hiervoor is gezamenlijk een aantal maatregelen uitgewerkt. In februari 2020 is het Nationaal Archief aangesloten bij het netwerk van Canonmusea. Dit netwerk werkt samen om, aan de hand van topstukken die gerelateerd zijn aan de 50 vensters van de Canon van Nederland, onze geschiedenis onder de aandacht te brengen. Voor het Nationaal Archief zijn als topstukken onder meer het *Plakkaat van Verlatinghe* en de processtukken van het proces tegen Tula (een van de leiders van de opstand op de Curaçaose plantage Kenepa in 1795) geselecteerd.

Om het publiek makkelijker de weg te laten vinden van de ingang van het Nationaal Archief naar de publiekspresentaties, wordt op de begane grond een nieuwe omloop gecreëerd. De presentatie *Opstand en Vrijheid* maakt hiervan onderdeel uit. De nieuwe omloop is vrij toegankelijk voor alle bezoekers. Naast de verbetering van de interne infrastructuur zal het Nationaal Archief meer naar buiten gaan treden. Er wordt ingezet op grotere bekendheid van het Nationaal Archief en haar bijzondere collectie. Onder meer door de realisatie van tentoonstellingsprojecten zoals *De oorlog die bleef – de nasleep van de Tweede Wereldoorlog*, waarin de eigen collectie op een aantrekkelijke manier onder de aandacht wordt gebracht van het publiek. Bij deze tentoonstelling is een aantal interactieve multimedieverhalen ontwikkeld (ook wel «slices» genaamd). Deze visuele verhalen zijn via de website van het Nationaal Archief ontsloten en daarmee breed toegankelijk.

Daarnaast loopt momenteel een intern onderzoek naar het verhogen van het groepsbezoek. Ook is publieksprogrammering waarbij speciale aandacht is voor doven- en slechthorenden, prikkelgevoelige mensen en mensen met een taalbarrière in ontwikkeling. Tot slot werkt het Nationaal Archief actief aan het beter toegankelijk maken van haar gedigitaliseerde archief. Door middel van data entry wordt het archief in de toekomst beter toegankelijk en doorzoekbaar. In 2019 is het Nationaal Archief tevens gestart met het grootschalig transcriberen van scans, waardoor zowel gedrukte stukken, als handgeschreven documenten «full text» kunnen worden doorzocht.

Aandacht voor het ontstaan van de Nederlandse Staat

Ik ben nog aan het verkennen hoe tijdens de verbouwing en in de nieuwbouw van de Tweede Kamer op een mooie en educatieve manier aandacht kan worden besteed aan het ontstaan van de Nederlandse Staat. Ik ben hierover in gesprek met het Rijksvastgoed Bedrijf.

In de nieuwe Canon van Nederland wordt wederom aandacht besteed aan de vorming van de Nederlandse Staat. Zo wordt in het venster *De Opstand. Van Beeldenstorm naar Plakkaat van Verlatinghe* het verzet van de Nederlandse gewesten tegen Filips II van Spanje en het ontstaan van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden onder de aandacht gebracht en geeft het venster *Willem van Oranje. Van opstand tot «vader des vaderlands»* een inkijkje in het leven van de edelman, die later wordt vereerd als «vader des vaderlands».

Ik vind het mooi om te zien dat ook lokaal aandacht wordt besteed aan het ontstaan van de Nederlandse Staat. Onlangs heeft een aantal steden zich verenigd in het samenwerkingsverband 1572-gemeenten. 1572 is het jaar waarin veel steden zich aansluiten bij een opstand tegen Spanje, te beginnen met Den Briel dat op 1 april 1572 door de Watergeuzen «in naam van Oranje» wordt ingenomen. Het samenwerkingsverband zet zich in om deze gebeurtenissen in 2022, 450 jaar na dato, te gedenken.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
I.K. van Engelshoven